

Horváth Sándor O. P. Emlékkönyv. Örök eszmék Aquinói Szent Tamásnál. Összeállította: **Dabóci Mária, Fila Béla, Fila Lajos.** Szent István Társulat, Budapest, 1985. 357 o.

A könyv az ajánlason és Fila Lajos bevezető méltatásán kívül Horváth Sándor 5 művét tartalmazza. Ezek: *Rationes seminales.* (Az eszmei magvak Szent Tamás világnézetében), *Rationes aeternae.* (A kétirányú megismerés jelentősége a teológiában), Aquinói Szent Tamás világnézete, A világtörténelem középpontja, Szűz Mária a keresztény világnézetben. Horváth Sándor főbb műveinek ismertetése és összes művei felsorolása zárja a könyvet.

A szerkesztőknek gratulálnunk kell nemcsak ötletükhöz, hanem ötletük jól sikerült kivitelezéséhez is. Az ajánlás helyesen állapítja meg, hogy Horváth Sándor spekulatív szellemi ereje szinte egyedülálló a magyar szellemi életben. Figyelemreméltó Fila Lajos méltatása. Szavaiból kiérződik, hogy mennyire csodálta és szerette mesterét. Horváth Sándort, mint ember nem is lehetne jobban jellemezni. De nemcsak mestere lelki profilját rajzolja meg, hanem filozófiai, teológiai, világnézeti koncepcióját, orientációját is találóan jellemzi. Hálával tartozunk neki és két munkatársának, hogy Horváth Sándor szellemi örökségét, mely a magyar irodalom elfelejtett és elhanyagolt kincseihez tartozik, ismét napfényre hozták.

Feltehetjük a kérdést, hogy miért is merült Horváth Sándor műve aránylag oly rövid idő alatt feledésbe? Ennek többérté gyarazata van. Horváth Sándor, akit friburgi tanár-kollégái — ideges nyugtalanságára célozva — „utolsó peripatetikusknak” nevezték, még könyvei nagy részét is a folyosón sétálva kartonra fektetett papírlapokra írta, sokakat visszariasztott idegességével és szókimondó kíméletlenségével. Nem tudott iskolát alkotni, a legtöbben nem értették meg, csak a tehetségesebbek csodálták, és ezek közül is kevesen merték a külső kemény héjat feltörve emberileg megközelíteni. Ehhez hozzájárult az is, hogy Horváth Sándor egyáltalán nem volt világos pedagógus. Szinte a sors iróniája, hogy ő, aki annyira ismerte, csodálta Aquinói Szent Tamást, a világosságban nem tudta utánozni. S talán nem is akart mindig világos lenni; irtózott a felületes „világosságtól”. Lenézte azokat, akik azt hiszik, hogy logikai kategóriák segítségével a lét misztériumát ki tudják meríteni. Azonkívül az ontológiát is mindig ismeretelméleti szemszögből nézte. Ezért írásai reflexivebbek mint Szent Tamáséi. Ahogy Fila Lajos mondja, az igazoló gyökerekig akart hatolni. Főtörekvése a kanti szubjektívizmussal szemben az ismeret objektivitásának az igazolása volt. Nemcsak a valóságot nézte; mindig reflektált az ismeret szubjektív feltételeire is. Minden művében érezhető az intencionális és valóságos léttrend közti viaskodása.

Ezáltal már arra is válaszoltunk, miért nem tartják egyesek aktuálisnak Horváth Sándor művét a mai teológiai konstellációban. Ebben mestere, Aquinói Szent Tamás sorsát osztja. Van manapság olyan katolikus teológiai iskola is, ahol a tanulók oly ellenszennel viszonyulnak a skolasztika iránt, hogy a tanárok csak Szent Tamás neve elhallgatása mellett merik nézeteit előadni. Pedig az idealizmus, amely Kant után az egész filozófiát meghódította, lassanként megint veszít befolyásából, a filozófusok ismét a „létre” irányítják figyelmüket. A teológiában azonban még nagy az idealizmus hatása. A teológusok egy részét nem az objektív igazság — melynek felmérhetőségében alig hisznek — érdekli, hanem az ember szubjektív magatartása. A felületes ökümenizmus a szubjektum túlértékelésében örömmel véli felfedezni az egyházak közti közeledés gondviseléseszerű eszközét! E szubjektívizmus nyomában értelmi zűrzavar, szkepticizmus és erkölcsi relativizmus jár. Amikor viszont a szubjektívizmus csödjé még világosabbá válik, szükséges lesz megint Aquinói Szent Tamás lét-filozófiájához visszatérni. Szellemi művét már nem egyszer próbálták elparentálni, de aztán ismét életre keltették. Alighanem így lesz az a jövőben is. Ebben az Emlékkönyvben, mely századunk legnagyobb tomistájára hívja fel a figyelmünket, a teológiai megújodásnak biztató jelét láthatjuk!

Mehrlé Tamás